ASUPRA
TRADUCTIEI LUI OMIR
DE I. ELIADE 1837

www.dacoromanica.ro

ASUPRA TRADUKȚIEI AUI OMER

www.dacoromanica.ro

Асупра Традукціеї луї Омер

Дупъ програта Нутерілор Колекціеї Аутоpілор акут ла 15 Феѵ: ва еші Рапсодіа ынтжеа діn Ілiада луї Омер, традусъ де D. Констатін Арістіа, ын версурї албе. Дар пжнъ ачѵ еші афаръ, оатенії 'шї аѵ ынкіпуіт фелурітї детрадукції ші аѵ пъскочіт фелурітї дезічерї пежнфііпцате, дупъ а лор плъчере ка съ стріче фрумоаса ілузіе челор доріторї де чітіре ші де а ведеа ачест маре кап д'операъ ші ын літба поастръ, пародііпд сіліпцеле ынвіпгътоаре але унуї бърбат ибітор де остенеалъ. Дар дака паціїле чівілізате с'аѵ фъліт кжпд аѵ добжндіт кжте о традукціе а ачестуї прінц ал поецілор Антікітъцій, дака аѵ чіпстіт ші аѵ рекупоскут остенеліле традукъторілор луї; апої поі, ындръзнеск а зіче ынаінтеа тутулор чекуадевърат купоск пе Омер ын оріцінал, сімт куадевърат поезіа ші філософіа луї, цій съ се-міре деценїул луї, креатор, ші купоск історіа ші ынчепутуа літбілор, ындръзнеск а зіче къ требуе съ пе фълім маї мулт декжт орї каре алтъ паціе кутрадукціа D. Арістіа, ші а рекупоаще ші а мулцуті остенеліlор сале.

S'аѵ скулат фелурітї де крітічї пъскутe нумаї діn тр'ун дух дезавістіе ші де маї мулте орї діn лінса къпоцінцелор, фърь нічї ун кулет нічї деінструкціе нічї де морал, нічї ынтемеіате пе ун густ съпътос ші пе ун кумпт вредnік де історіа літбелор култівате.

www.dacoromanica.ro

Кѫртєск ѧп протіва ѵпор zічерї імітатівє шї отеріче ѧпротіва ѵпор єпітєтє чє традѹкъторѹл пострѹ а цінт кѹ атѫта артъ шї гѵст а лє креа ка съ арате рѹтѫпілор, чє цінѹ а чіті шї а скрі, чє кѹлтівъ літерілє шї аѹ єшіт дін словпірє, пє Отер пє кѫт сє-ва пѹтеа ѧпфііпца лѹї.

Традѹкціа сеатъпъ пе лѫпгъ оріцінал ѧптоктаї кѹ копіа ѵпеї ікоапє пе лѫпгъ чеа адевъратъ фаптъ а Артістѹлѹї. Ілiада лѹї Отер пѹ є ікоапъ, пѹ є дескрієре; єстє маї мѹлт, єстє патѹра ѧпсѹшї ѧпфъцішатъ ѧпаінтеа поастръ прін фрѹмоаселє лѹї версѹрї; єо огліндъ маџікъ чє пє стрътътъ шї пе ръсфрѫнџє ѧптрѫпса патѹра. Ка съ кѹпоаскъ чіпева, ка съ сінцъ пе ачест тарє поєт, трєбѹє съ'л чітєаскъ ѧп оріцінал, шї кѫцї с'аѹ ѧпчеркат съ'л традѹкъ, п'аѹ ієбѹтіт маї мѹлт кътре чітіторії лор, дє кѫт съ лє арате о копіє маї мѹлт саѹ маї пѹцін пєтерітъ, съ лє повестєаскъ ѧптр'ѹп кіп маї мѹлт саѹ маї пѹцін порочіт дєспре фрѹмѹсецілє лѹї. Копіа чє о дъ D. Арістіа Рѹтѫпілор є копіа чеа маї пєтерітъ, пєнтрѹ къ а цінѹт съ сє-ѵіїтє кѹ ѹп окіѹ скрѹтатор ла опера поєтѹлѹї съѹ пѹка ла о ікоапъ пє карє ва съ о копіезє чі ка ла ѧпсѹшї патѹра, дупъ карє кѹ пєпєлѹл съѹ дє артіст 'шї а скос пѹ о копіє чі о ікоапъ шї а авѹт тоатє тіжлоачелє шї съ о вазъ шї съ о імітєзє шї съ дєа ѹп сѹфлєт пєпєлѹлѹї съѹ.

Трєбѹє съ аібъ чіпева цєпіѹл лѹї Отер, о літвъ ка а лѹї ал къріа съї фіє сіпгѹр креатор, трєбѹє съ сє-стрътътє ѧп тіжлокѹл ачелор вєакѹрї шї обічєѧ-

www.dacoromanica.ro

рї а лє аптікітъцїй шї съ фіе де фацъ ѧнтрє ѧлє ѧнктотаї ка ачест ѧналт кѫптътор, ка съ поатъ пе ѹртъ а'л арѣта ѹнѣї пород саѹ ѹнєї пацїй ѧнтрѹ тоатъ алѣї фііпцъ. Ѫn zадар с'ар ѧнчєрка чіпє ва ѧнтр'о літъ тодєрпь съ'тї арате єроі шї обічеѭрілє вєакулѣї лѣї Отер, кѫпд єѹ ахzіпд пе Ахіл ворбіпд ѧп літа францозєаскъ, ѧп ачест фрѹтос, ѧнгріжіт шї єлєгант кіп де а се-єспріма, ті с'ар пъреа къ ахz ѹп кѹртєzап, ѹп діпломат, саѹ ѹп домнїтор де тодъ ѧнтребѹінцѫпд ѧп лок де ворбєлє шї епітєтєлє лѣї Отер, ѧп лок де о літъ пъскѹть шї креать дупъ алте ѧнпрежѹрърї, ѧп алте вєакурї, шї ѧп алте іспіраціі, о літъ де салоапе, саѹ чел тулт о літъ а лѣї Волтер, тіпѹпать пєптрѹ Епріада, шї креать ѧп алте ѧнтѫмплърї шї дупъ алте іспіраціі.

Nімєпї діп кѫцї аѹ традус пе Отер пѹ с'а гѫпдіт къ ѧї требѹє о літъ кроіть діп поѹ ѧп епітєтє шї zічєрї імітативе, саѹ де шї с'а гѫпдіт, с'а вѣzѹт къ се-афлъ ѧнтр'ѹп вєак кѫпд літва са ѧп карє а воіт съ традукъ, ера хотъръть, шї лецїѭіть, шї пѹ пѹтєа съ ѭсъ діп хотаръле ей.

D. Арістіа 'шї а кѹпоскѹт фоартє бінє поєтѹл шї ѧнсърчіпарєа са, шї кѫпд а луат папа ѧп мѫ а вѣzѹт ѭаръ шї ѧп чє єпохъ се-афлъ ѧнтрє рѹтѫпї, адікъ ѧн тр'ѹпа ка ачелєа кѫпд цєпіѹрілє челє маї прєсус де духхрілє сервілє а лє тулцітеї кроєск шї лецѭеск літвелє, ѧнкѫпть пе чітіторї чє'шї фак ославъ де а лє ѹрта, лі се-арать де тодєлє, шї лє zічє: «ѭать въ літва, шї аша въ порѹнческ съ скріцї.» Порѹнческ, шї

www.dacoromanica.ro

порунчіле лор ле ауд ші лі се-супун веакуріле. Жнтр'о ачест фел де епохъ с'а афлат; ші ун асфел де цепіў а требуіт съ'шї кроіаскъ сіпгур о літвъ отерікъ, ші пу се арать ку джпса де кжт челор асетепеа сіешї ынтру а кроі а купоаще ші чіпсті бунул ші фрутосул, челор карії купоск пе Отер ші історіа літвілор, челор карії ціў ку адевърат съ дea дефініція «чева съ «зікъ о літвъ култіватъ; кут с'а култіват ші каре пот «съ фіе ынтрежурьріле ші кут пот чеї че култівъо літ«вь а се-фолосі де джпселе»; лор се арать ку традукція са ші вііторітеї.

Мулцї ынсъ 'ші аў луат'о асупрьле къ пърерea лор поате съ аївъ пу ціў каре грешатате ын пърерea публікъ, къ D. Арістіа ар фі трезуіт сеї аївъ ынаінте ші съ се-гжндеаскъ съ плакъ лор, цар пу цепіулуї сеў, ші с'аў скулат ку кжртірї асупра луї! Ачещіа аў луат ынаінте зічерілe: Лупг-ісвіторул арцінт-аркатул, Брац-алва, Арцін-педа, глаукопа, де палт тупъторул, де-порї-жптържторул, окіосул, плутіпопда павъ, ръскажпкъ кажпкъірea шчл, ші аў маї скорпіт ші алтеле пеынфііпцате пре кут «ын перїкаї ын коїфацїї, депалт-лупг-ісвіторул» ші алтеле ка съ факъ салата пародіаторілор вредпікулуї де вечніка потепіре КОРАІ; салатъ че путаї ачещї пародіаторї 'шї аў фъкуто, лор ле а плъкут, ші пе сеата лор а рътас пептру тоате веакурілe. Пе ачесте ворбе ръспжпдіте, с'а ынтжмплат съ въz ші о ынцелеапть ші вредпікъ де тоатъ крітіка съпътоаса скрісоаре а унуї вредпік літерат, ын каре вор-

www.dacoromanica.ro

віпъ де традукціа луї Savл, се-апъръ фоарте фрътос де а ворбі де а луї Отер че п'а възът ънкъ, ші ън каре зіче кь де ва фі адевърат ън пері каїжнкоїфаціі, пъї плаче. — Негрешіт къ пъї плаче къ пъ есте а ачелуї че а традус пе Отер, чі а челор че воеск съ пародіезе ачеастъ традукціе. Ші че о съ плакъ діп піеце капете непрієтене ші пе астжмпърате ка съ скоточеаскь ші сь афле о віпъ? че о съ плакъ дела піеце оатенї че пъ ле плак лътіпа ші воітоаре де ръў? Бъфніца ва ші еа съ імітезе кжте одатъ чіріпітъл прівігъторіі, дар кірічеце, ші пъ е де кжт пасъре де поапте, кове, ші пъ траце асупръ'ші де кжт съцеата саў глопцъл челуї дещептат діп сомп, саў чел пуцін блестемъл. Пентръ ворбеле челе непфііпцате ші фъкуте де ънсушї 'ші аў фъкът салата: кар пентръ челе че кь адевърат ле а фъкът атжт де фрътос D. Арістіа, зік къліта поастръ пъ есте пріітітоаре де сіптес ка чеа грекеаскъ. Ші чіпе ле а спус вре одать къ есте саў къ пъ есте де кжт сіпгурї озік, ші охотъръск?

Еў пжпъ съ ворбеск чева деспре історіа літбелор култівате тъ воў търціпі ачі а аръта дрептурілє че D. Арістіа аре ън република літерілор рутжнещї, адікъ ънтре ачеї Арістократ де дух, ші деспре леціїта ънтребуінцаре а дрептурілор сале.

А традуче чіпева пе Отер саў алт автор ън літба са ва съ зікъ ка повестіреа ънтжмплърілор че ва съ арате Отер, съ о арате пріп кіар зічерілє літбеї сале ънтр'ун кіп корект ші кь арть, зікжнд: терс луї терс, паутіреї паутіре, събіеї сабіе, бра-

www.dacoromanica.ro

цѫлуї брацъ шчл: адікъ ѧнтрѫ ачеа че се-атінце де лукрѫріле але кърора форте ші пѫтірї сжпт вечніче ші пѫсе-скітъ пічї пер ку вєакѫріле. Пъмжнт, апъ, вжнт, тарє, чєр, соарє, шчл: аў фост ші сжнт, ші вор фі ші пѫтіріле лор нжпъ вор фі оатенії: Дѫмнезєїї ѧнсъ луї Отер ші обічеѭріле лор аў періт ку вєакѫріле трєкѫте, ші пѫтіріле ші епітєле лор пѫле ведєт де кжт ѧнлѫмєа літєралъ. Чіне воеще а ахзі деспре Дѫмнезєї пъгжнъцїї трєбѫє съ ахъ ші деспре епітєтєле лор.

Кжнд с'аў традус кърцїле поастре бісерічещї, чеї дін тжў традукъторї аў фост словозї ші'шї аў авѫт дрептѫл де а'шї фаче літва бісерічеаскъ ку адевърат дін літва породулуї ѧнсъ пў дупъ кѫт ворбещє породул карє ѧнкъ ѭнкопіл. Чє ар фі сетжпат літва лор деар фі зіс ѧнлок де «атот пѫтєрпікѫл Дѫмнезеў, Дѫмнезєѫл ълакарє поате тоате?» пріп ѫртарє 'шї аў фъкѫт зічєрілє «Дѫмнезеотѫл, ѧнделѫнг-ръбдъторѫл, мѫлт мілостівѫл, бінє-кувінтеазъ, бінє-воещє» аў лъсат зічєрілє: Архангєл, патріарх, апостол, ші алтєле. Зічєрілє дін тжў де сѫс сжпт ніще епітєте че се даў Дѫмнезєѫлуї креціпілор. Апої дар де 'палт-тѫпъторѫл, деполї-жнтържторѫл саў поржнтържтъторѫл, окіосѫл ші алтєле сжпт епітєтєле че се-да луї Жоє; Лѫнг-ісвіторѫл Sмінтеў, арціпт-аркат, Фєбѫ.... луї Аполоп; Брац-алба, Жнпеї; Глаукопа, Мінервії; Арці п-педа Тетідії.

Естє пріімітоарє літва поастръ десінтес? — Нѫ

www.dacoromanica.ro

ціїй пжпъ лакаре трєаптъ. Ачєаста о ва арѣта врє-
тєа шілітва ънсушї, шї єа ъшї дєсвълеще секрєтєле са-
лє шї сє-лась а сє-мълдіа качєара а ї да орї чє фортъ
ва воі, путаї цепіурілор ачєлора чє ънтр'адінс сжпт
трітісє дін черурї спрє ачест сфжршіт ка съ о черче-
тезє, съ афлє дє ла джпса шї съ лє спує пє уртъ вєа-
курілор. Ын гура шї тжіпілє пєрозілор є рєвєлъ,
єъндъръпікъ, шї кжнд ей вор с'о черчєтезє єа ъшї ба-
тє жок дє джпшії, сє-скължтвь ла ей шї лі сє-аратъ ун
монстру.

Копілул, асєтънжнду'л кутаїтуцілє ъл гъсещї
тулт таї ънцелєгътор шї пріітітор дє перфекціє, дар
ън компараціє ку бърбатул єстє прунк ла кунощінцє.
Тот ън рапортул кунощінцелор шї породул єстє ун
прунк пє лжпгь бърбаціі ънвъцаці шї ку ънчєркарє.
Літвєлє тоатє, шї чєлєвїї шї чєлє моартє ън гура прунку-
луї дін фірєа лор сжпт апалітічє; къчї отул ън вечї а
фост тот ачєла; къчї патура дє шї сє-аратъ пріп ефєктєлє
салє ън сіптєс, ънсъ пріп мєтодул апалітік ъшї дє-
скопєрє секрєтілє салє, шї пріп апаліс трєчє шї духул
отулуї ла сіптєс. Прункул ънваць а путі лукру-
ріле кътє унул унул дупь кум і сє ънфъцішазъ, шї
ку кът ідєєлє пу ї сжпт ънкь котбінатє ку атжт шї
літва ї єстє нєдесъвжршітъ шї дестуц атъ. Літ-
ва бърбатулуї єстє таї пєрвоасъ шї таї стржп-
съ; дар шї літва ънвъцатулуї фірещє трєбує съ
фіє таї путтєрпікъ шї таї стржпсъ дє кът а по-
родулуї, шї ачєа чє єсє пєхжртіє дінтр'ун кап гжн-
дітор, ънтр'о къторъ сіпгуратікъ ва фі шї таї мє-

www.dacoromanica.ro

щешуцітъ ші маї сімєтрікъ, ші маї куцетативъ, ші маї артопіоасъ, ші маї путерпікъ.... Літба челуї че пу се-гжндеще пу поате съ фіе ка ачелуя че куцетъ ші щіе че съ куцете. Алте дрептурї ші путерї аре асупра літбеї породул ші алтеле літераторул, ші алтеле лецшіторул ші креаторул ей. Літба породулуї есте путаї уп матеріал; шар архітектул пу е породул, кареле пу есте де алтъ службъ ла ачеастъ зідіре де кжт съ каре сау съ'шї вжпзъ матеріалул. Алцій сжпт карій фак плапул, ші алцій карій зідеск ші алцій келтуеск. Тоцї апсъ ла уп лок ші салахорій ші пегуцъторій, ші зідарій ші архітекцій сжпт детребуінцъ ла зідіреа ачестуї едіфіц маїмулт ші маї пуцін грандіос, маї мулт ші маї пуцін елегант, маї мулт ші маї пуцін регулат. Фіеще каре 'шї аре дрептурілє сале, уп ул съ порупчеаскъ ші алтул путаї съ аскултє.

Отер, Вірціл, Дапте, Петрарк, Алфієрі, Волтер, Расіп, Шакспір, Поппе, ші алцій аў гъсіт матеріалул ап літба породулуї. Ші діп тржпса 'шї аў пус ап лукраре ші 'шї аў апфііпцат фрумоаселе лор..... ідеале, (а ака почиў літба уп уї цепиў креатор маї паінте де а се-апфііпца асфел кум есте съ о путеск ідеал; дакъ ачеастъ Міпервъ есе тоатъ артатъ діп капул луї Жое, сау есе уп прупк каре аре требуінцъ де крещере ші де інструкціе.)

Отул чел аптжиў а апчепут, ші фаптелеї аў служіт де пілдъ вечіпулуї ші урмашулуї съў.... Съ черчетът пе Отер че вечіпї а авут пріп че школї а утвлат, пріп че локурї а кълъторіт, ка съ ведет че пілде

www.dacoromanica.ro

а авът, ші алътържнд ші ґенїал ші талентал съў, ън ачеле вєакўрї, дє ші гроасє, дар лєспє дє крєат, афлът лєспє прічіна дє чє лімба луї кът ші а тътълор ауторілор Грєчї єстє атът дє сінтєтікъ. Съ чєрчєтът, Вірґіл ші чєї маї наінтє дє джнсул, кът ші чєї дупъ джнсул ауторї латінї чє пілде аў авът, ші ларъшї вот афла прічіна кът лімба Ромънілор літєраґї саў латінъ с'а фъкът атът дє сінтєтікъ. Ачєстє доў лімбї сънт моартє ка ші тоатє лімбілє літєралє, кънд ауторії ажунг пє кўпоскўґї породулуї ші ънчєтєазъ дє а маї фі об жєктул міръріл ор ші модєлул ворбірєї, ші скріерії, ші кънд пє ўрмъ фієґє чінє пу сє-маї єспрімъ дєкът кът поатє саў кът ауде пє стъпънїтул орї ънпілъторул съў. Сънт моартє ам zic ші пу ґім пє кът породул Грєк ші Ромън контімпоран луї Отєр ші Вірґіл ворбеа дє апалітік саў дє сінтєтік. Дар авєм пілдъ пє пороаделє дін zioa дє астъзї ші лімбєлє скрісє алє ауторілор лор ші отул ънвечї афост тот ачела.

? Чінє кълъторінд прін Італіа ші Франґа, ауzінд пє ун Італіан ворбінд саў франґez дін порода пътът съ вазъ къ Дантє, Пєртарк... Волтєр, Расін Русо... скріў ън лімба ґърапулуї, ар пу ън а лор ънсушї, формать ші кроїть дін матеріалул чє аў афлат ън пород ші дупъ пілделе чє аў авът, ші дупъ ънґпрежурърілє ън карє с'аў афлат?

Нітєнї пу поатє съ тъгъдуяскъ къ лімбєлє пороаделор італіан ші франґez, спаніол ші португez пу

www.dacoromanica.ro

сжпт тот ѧптр'о трєапть дє апаліс; дар дєва чер чета чіпєва пілделє ші ѧтпрєжърърілє аѵторілор фіє-кърія діпт'а честє літвї, дєспє поатє афла прічіпа деосєвірєї лор ѧпкжт пєптрѵ ачєєа чє-атіпцє дє апаліс ші дє сіптєс, пєптрѵ ачєєа чє-атіпцє дє ѧтплєтірєа саѵ рждѵлала фірєаскъ азічерілор.

Літва латіпъ саѵ аѵторілор ротапї, лъкѵіторілор Ротєї ші а тоатєї Італієї а ръмас ка о тощєпірє прє кът ші літєрацілор чєлор лалтє трєї пороадє; Бісєріка апѵсѵлѵї а ѧтвръцішат'о ші пріп ѵртарє тот апѵсєапѵл чєврєа съ кѵлтівє літєрілє атрєбѵіт съ о ѧпвеце. Жп Італіа маї кѵ деосєвірє пѵ пѵтаї къ ачєасть ера маї ръспжндіть, ка Резіденца поптіфікатѵлѵї, дар кѵ лѵарєа Констаптіпополѵлѵї, тоцї літєраторірії грєчї аѵ алєргат ѧп тржпса ші аѵ афлат скъпарє ші протекціє ѧп фатіліа Медічіс ші пріп ѵртарє аѵ котѵпікат тѵтѵлор літєраторілор Італієї маї кѵ ѧплєспірє літва аѵторілор грєчї, карє ѧпвєакѵл ачєла діп прєѵпъ кѵ латіпа прічіпѵіа тоатъ тірарєа ші фертєкѵл літєрал ѧпвъцацілор ші тѵтѵлор ачєлора чє ѧпчєпєа съ лє кѵпоаскъ. Жп ачєлє врємї аѵ єшіт ші Данцїї, Петр ркїї..... Пілда адоѵ літвї кѵлтівате лєєра ѧпаінтєа окілор чє ажѵпсєсєръ ка алє лор, ші кѵ карє єї сє-іпдєптіфіасє. Пріп ѵртарє, лѵжпд матєріалѵл діп літва породѵлѵї ші діп тржпса фъкжпдѵ'шї літва лор літєралъ, діп цєпіѵ, діп артъ, діп гѵст, діп обічеѵ атрєбѵіт съ іасъ о асфєл де літвъ аджпкъ ка алор, карє маї пєѵртъ сѵвт папа лѵї Тасо ші Алфієрі атрєбѵіт съ фіє атжт

www.dacoromanica.ro

де фрумоасъ ші мъреацъ: Аша дар лесне ведем прічіпа деосебірей літвей чей скрісе а Італіепілор де а Францезілор.... Літва е матеріа ші ауторул е меш-рул, ші матеріа ын мжна меширулуй ші ла фелурімі де форме. Пе урмъ ауторій францезі аў тъсіт ын пород алтъ матеріе ші Італіепій алта; ші о матеріе есте маі мулт пріітоаре де ун фел де форм ші алта де алтъ форм. Кжнд ун мешире суб тжна са аур ші алтул фер, поате фіеще каре съ деа матерієй сале деосебіте форме; дар цепіул артістулуй сфътуіпдусе кугустул съў, черчетеазъ патура ші ынсушіпеа матерієй сале ші 'шї кроеще ун ідеал потрівіт куачеа матеріе къріа ї дъ форма ші 'ї ынгріжеще а-мъруптеле кум съ дешепте ші съ субтжуце тірареа веакурілор, фіеще каре ын фелул съў ші дупъ матеріа че а авут ын мжнъ.

Літва есте о ікоанъ ідеілор ші семтіментулуй унуй от саў а унуй пород [1]; ын літва унуй пород поате съ вазъ чіпева кжт есте ел де слобод саў роб, кжтъ отепіре аре, кжт есте де песімцітор саў круд шчл: Сжнт літвій каре алте ворбе аў пентру оамені ші алтеле пентру добітоаче, ші тертепій каре ї ынтребуінцеазъ пентру добітоаче ї даў ші робілор. Сжнт літвій каре зік къ отул тоаре ші добітокул мортъчеазъ

1 Ку прілежул ачеста тъ абат а ворбі чева деспре літва поастръ. Де ва черчета чіпева літва румжнулуй веде ынтржпса ынтіпъріте сімтементіле ші обічеюрілe де о егалітате че 'ї ръмас тощепіре де ла стръмошій съі, ші пе урмъ с'а ынтемеят пріп моралул Думнезещій Евангелії.

www.dacoromanica.ro

ші пе урмъ зік къ «а мортъчіт ші робул!»

Пентрънъ ачеста къ лімба характіріzează пе от, лімба грецеаскъ векі ші латінъ сунт лімбі але духовнічі маі мулт; лімба францезілор есте лімбъ а іпімій саў а сімтімънтълуї маі мулт. Dар отул пу есте нічі пумаі дух нічі пумаі сімтімънт; е ші дух ші сімтімънт; ші дака унмпларea ва адуче ка діспоziціиле ші унмпларіле ші пілделе челор че скріў ші културъ лімба поастрь сь факь а еші ауторі, ші маі стрънші ун ворбеле лор ші маі апалітічі, ші карe съ ворбеаскъ пумаі ку духул ші карe съ ворбеаскъ

Пе румжн ун тоатъ унпіларе луї че а суферіт, ла ауде чінева унфрентжнзусе дела Бан пжнъ ла църан ші пжнъ ла роб ку «думнъта». Румжнул нічі одатъ н'а сокотіт пе от маі мулт де кът ун от, нічі одатъ пжнъ акум унфрентжнзусе кътре унул сінгур н'а зіс «думнъвоастръ» н'а зіс «фачеці»; ел н'а ворбіт унтрълуніндъ персоана нічі къпітенієї нъмулуї, нічі къпетенієї релиціеї. «Фачі думнъта, хотъръщі търіа та, ші вінe-кувінтъзъ стъпжнe» ші атжта тот. «А муріт унпъратул, ші а муріт ровул.»

Ун карe лімвъ се-поате ведъ атжта де крединчос унтіпъріт моралул чел уналт ал Евангеліеї? Кът дін пороаделе че се-трагe дін ачеї хотніторі аі лумеї аў пъстрат маі мулт обічеюрілe струмошілор лор ші фелул чел дрепт ші фіреск де а се-есприма, прін тоатe пъвъліріле де стрейні ші аместекул ку жмпшій, ка румжнії? — Румжнул а съръчіт дар н'а тофлъзіт, а къзут, дар пу с'а 'нтінат; трунул 'н фост жос, дар суфлетъл релиціа і'ла пъстрат унтръ куръціа ші унълцітъ са. Прічіна а фост поате къ дін тоатe пороаделе крещіне румжнії сунт маі фірічіді унтръ адъмаръ дін черескул ісвор ал Евангеліеї. Ла грекі хотнеще

www.dacoromanica.ro

пътаї кѫ іпіта, вііторітеа діптр'ачест ферічіт атестік ва фаче о літвъ карє кѫ адевърат ва харатеріза пеот, ші ва кроі кѫ адевърат літва отѫлуї: о тъсъръ, ѫп тєрміп дешіжлок.

Ла ѧпчепът традѫкціїле дескіз дрътул компоціїлор ші фортеазъ літва, пѫіндѫо петіпарілє ідеілор ауторілор вєакурілор. Фіеще карє традѫкътор арє де пілдъ ѧпаіпте літва ші ауторул діп карє традуче шісеіндептіфіазъ ѧп оарє карє кіп кутодеалул съѫ. Ачест тодел пентрѫ артіст естє ѫп порочіт ѧптжтпіп, іар пентрѫ ѫп от дерѫпд се-фачє стъпжп; біетул традѫкътор ероб текстулуї съѫ. Традѫкціа челуї діп тжѫ сеатъпъ ѫп фрътое оріџіпал, ші а челуї д'ал доілеа о скължтбатъ копіє. Unul сеа-

---

ѧп бісерікъ літва гречєскъ вєке; ла пороадєлє славе, літва славопєскъ вєке; ла католічі, літва латінєскъ; ла рътжнії літва лор ѧпсуші, ші ка съ ауzъ ші съ ѧпцелєгъ п'аѫ авут требуінцъ де тжлъчірє преотулуї; а требуіт пътаі съ щіе чіті, саѫ съ мєргъ ла Бісерікъ ші съ ауzъ служба. Nѫ естє рътжп карє съ пу щіе д'а-дрептул діп бісерікъ патімілє ші повецілє луї Хрістос. Славъ петърітоарє ші Евангелікъ челор че аѫ фъкут аст біне рътжпілор ѧптр'о врете кжпд ліпса преоцілор ѧпвъцаџї, алъогатъ кѫ служба бісерічіі ѧп літвъ стреіпъ ар фі прічіпуіт пагуба чѳ таї грозавъ астуї пороі врєднік де алтъ соартъ! Nѫ те тіра дар стреіпълє, орі карє ещі, пентрѫ че не рътжпі ѧі гъсещі атжт де бжпзі, пентрѫ че ѧптрє джшіі пу сжит атжтѳ оторърі ші нелецвірі ѧп пропорціє кѫ алтє пороаде чівілізате.

Ѫп рътжп пѫ веде чіпе ва ѵітжндусе ла пуртарѳ, віецуірѳ

www.dacoromanica.ro

тъпъ кѹ аѹторѹл, съѹ ші чел ал алт кѹ пітепї декът кѹсіпе ѧпѹржт ші ѧп пелестоїпічіе. Делій ла францезї кѹ Епеіда ші Рамѹл-пердѹт трече ѧнтре аѹторї, ші ачесте скріерї се-сокотеск ѧнтре Oeuvres de Delille....

Съ льсъм пе чей че скріѹ стъпжнї пе папа лор, ші віторітеа алеце, крітіка пѹ ѧші аре локѹл акѹм. Крітіка акѹм пѹ сеатъпъ жудекатъ, чі завістіе; сеатъпъ орѣтатє а нодѹлѹї че пѹ ватъмъ пѹтаї ѹп от, чі стрікъ ілѹзіа латініоапе, бажокорепе тот че аре отѹл маї сфжнт ші ѧї хрънепе тоатъ мѹлцѹміреа.

Крітіка естє о жудекатъ, ші жудеката се-ѧнтемеазъ пе правілї, ші правілїле лефак лецѹіторії. Каре сжнт лецѹіторії? каре сжнт правілїле лапої? ші пе

ші лімба лѹї ле кът ѹп Гоман крепіп, фъръ мѹлте кѹпоштіпце, фіѹ ал патѹрел ші каре ѧпделеце кжнд терце ла Бісерікъ, ѧпделеце кіар дін гѹра ачелѹї преот пежтъцат, карелє пѹ гръеще пѧтіт ші кѹтпърат ѧп каса Домнѹлѹї, чі чітеще кіар кѹвінтеле челѹї че а тжнтѹіт лѹтѣ. (Despre ачѣста ворвеск маі пе ларг ѧнтр'о лісертаціе асѹпра обічеѹрілор ноастре.)

Фрацї рѹтжнїлє ѹпіе въ эфалцї! фіцї четъцені чістіцї, сѹпѹпеці въ лецілор сѹвт каре сжнтеці, къчі аколо е сігѹранца фіе кърѹа, ѹнвіцї ші чістіцї пе стъпжніторії вощрі, кар пѹ въ піердеці врелнічіа отѹлѹї ші а крещінѹлѹї, сінгѹра тощепіре леді стрътошії вощрі. Nѹ въ ѧнгрозіці нічі въ ватѹмѹцці съ ѧнтѹлціці кіпѹл че вецеці ѧпаінтѣ воастръ: Domn е тот отѹл ші кѹ «Domnіа та» ѧнхрептаці въ кътра ѧжнса. Маре е стъпжніторѹл, ші кѹ «Мъріа та» въ ѧп-

www.dacoromanica.ro

че тетеѣрї осъ се факъ крітіка? Каре е кувънтул ка чінева съ ындуплече къ есте аша бінє ші ну алтінтрелеа? Унул скріе, алтул ну аре тетеѣрї пе каре сь'л тъгъдуіаскъ, чі тачє ші скріе ші ел де, се сімте ын старе, ші аратъ оатенілор кум се-скріе літва лор, ші оатеній алег, ші мулцітеа гласурілор се фаче правілъ, ші дупъ дзпса бін кріт чіле.

Унії аў зіс къ літва поастръ чере зічерілє ын рзндуіала фірєаскъ; адікъ с'аў гзндіт нуміаї ла літва породулуї; ла чеа бісерічєаскъ ну с'а гзндіт нічї одатъ. Дар тоатє пороаделе аў ворбелє ын рзндуіала фірєаскъ, ші німік н'а опріт пе ауторї, спре а пъстра артоніа спре а да о нутере фрасурілор лор, съ 'шї ымплетєаскъ ші съ скімбе локул зічерілор.

Каутє чінева літва поастръ бісерічєаскъ ші ва ведєа къ пентру кувінте реліцioасе ші літерале ну ну-

---

зрептаці ла ел. Н'а фост ын обічеѣріле ші літва воастръ «Дътнѣвоастръ ші Мъріа Воастръ» Ворвеле ну сзнт німік, дар ворбеле сзнт ікоане інімії ші а гзндулуї, ші де мулте орі дещѣпт орі коръмпе інімя ші гзндул, ші аў деспре інімъ ші деспре гзнд ворбеле. ші інімиле ші гзндурілє воастре аў фост фрумоасе, ші ну ле стрікаці.

Мерцеці ын Єропа, унде чеде бине ші фрумосе, асемънаці въ адвінелор, трацеці тіерѣ дін флорі ші лъсаці пе сѣмя мъцелор съ'ші кате лірѣ де мзнкарѣ. Фуцінці де ределе Єропіі, фуцінці ка де чѣ маі грозавъ ші лінчоасе чіумъ каре отоларъ толтъ фіінца моралъ ші прін уртаре політікъ.

Ну'ші прѣ авѣ локул, наркъ, ачѣстъ апострофъ ачі, дар е ворба де Отер, де фала Гречілор; ші пе гречі фінтеле ші пізделе стръмошілор лор 'аў ынвіат ші ді вор фаче марі.

www.dacoromanica.ro

маї фрасєлє чі ші зічєріле маї претутіндєнеа с'аў лъсат сімєтріченіе ла локул лор. Спре пілдъ:

« Кътре Коріntєї а кърції Сфънтулуї апостол чітєніе. »
« Чітєніе а кърції Сфънтулуї апостол кътре Коріntєї. »
« Де ла Лука а Сфінтєї Евангелії чітіре съ лъут аміntе »
« Съ лъут аміntе чітіреа Сфінтєї Евангелії де ла Лука. »
« Славъ ънтрў чєї де сус лўї Думнезеў
« Славъ лўї Думнезеў ънтрў чєї де сус.

Чєї чє аў традус кърціле бісєріченї аў авут дрептул съ 'шї кроіаскъ ші съ'шї лєціуаскъ літба лор. Традукъторул лўї Отер, Демостєн, Вірціл, Чічєро, Алфієрі, Русо, Попне, Шакспір.... Ор съ'шї кроіаскъ ші ей літба дупъ цєпіул лор ші дупъ пілделе чє вор авеа ънаінтеа лор.

Тоцї цій къ породул єстє маї фърў купоцінце ші літба лўї маї пє десъвършітъ, ші къ літба породулуї Румън єстє літба породулуї Роман каре ънаінтеа авеа аўторії сăї, літба ачестуї пород, скітопосітъ де вєакурї ші сфъшіатъ де варварї. Каре дар єстє кувънтул къ ун аўтор скріінд съ пу ворбєаскъ де кът пумаї де лукрурїле чє купоаще порodул съ пу се-еспріме де кът кум се-еспрімъ порodул, ші ун лок де а ънълца пе пород пънъ ла сіне съ се-кобоаре ел пънъ ла тулцімє? Пентрў чє ел съ'шї стріторезе дуxул съ пу'шї ботезе ідеіле сале, съ пу'шї ънгріжаскъ стілул? пентрў чє ел съ пързъ ші пе пород съ пул факъ съ кънціе?

Кънд зіче чіпева къ фрасул ачеста конструкція ачеаста пу'тї плаче, ші пу ва сігур папа съ арате кум

www.dacoromanica.ro

требуе съ се факъ; кжнд зіче къ нуї плаче ші аре ші-претенціїї съ треакъ де літератор, сеатънъ, ті се па-ре, ку бъдърапул луї Молієр каре ва съ треакъ де по-біл, ші зіче: ідеа ачеаста съ'ті о нуї ынтр'ун кіп маї дунъ тодь, маї фрумос, маї нуцій чефел, маї... кът теї прічепе маї біне; дар съ фіе··· цій думпеата. Апої бієтул даскъл нуї ынтръ ун воє пічї ку « фру-тоасъ Маркезъ, пічї ку Маркезъ фрумоа-съ; пічї ку окіі тъї чеї фрутошї, пічї ку фру-тошіі тъї окї, пічї ку тъ фак съ тор де дра-гостє; пічї ку де драгостє съ тортъ фак. Бієтул бъдърап! бієтул даскъл!

Ваї де атжндої; пентру къ нуї асфел де бъдъ-рап асфел де даскълї ї требуа кърора съ ле порунч-еаскъ ші ей съ'шї фак фраселе де порунчалъ ші съ тънжнче ла бътъї пе каре съ ле суфере ка піцє філософі. Параболул се адуче аічї пъ сеата бъдъ-рапулуї каре порунчеа побіло-бъдърънецє ші пъ сеа-та даскълулуї каре аскулта ку гура къскатъ ші жї фъчеа воеа ка съ'шї ia плата: iар пу пъ сеата луї Молієр каре аратъ ші пе унул ші пе алтул. Къчї ат зіс къ ачі есте ворба де о зідіре літералъ ші зі-дарії, ші салахорії, кърътідарії, врарії п'ай дре-птъ съ кжртеаскъ ун протіва архітетулуї пентру че'шї офаче аша ші пу алтіптрелеа. Есте таре деосебіре дела чел чешї фаче ун плап, цшї куноаще матеріа-лул, цшї фаче сокотеала, цшї котбінъ ші цнпарте

www.dacoromanica.ro

грєутатєа маї дін паінтє шї апої лукрєазъ, пжпъ ла чєл чє вржнд съ'шї факъ ун бордєй пічї одатъ пу с'а гжндіт пічї кум сє фачє пічї чє ай трєбує, пічї кум съ ынпарцъ грєутатєа ка съ пуї казъ віжуніа пє джпсул, сау съ'іо спулбере вжнтурілє.

Ну є врєтєа дє крітікъ, копії; є врєтєа дє скріс, шї скріцї кжт вецї путєа шї кум вецї путєа; дар пу ку ръутатє; фачецї іар пу стрікацї, къ паціа прііпцще шї бінє-кувінтєазъ пє чєл чє фачє, шї блєстємъ пє чєл чє стрікъ. Скріцї ку ініпімъ куратъ шї ынчепецї шї лукрацї шї съвжршіцї ын Domnul, шї Domnul ва бінє-кувжнта остєпеліле воастре, шї пєатул ва чінсті віаца шї пуртареа воастръ, шї вііторіпєа ва потєпі путєлє воастре, шї воі вецї фі ферічіцї, пєнтру къ вецї авєа пачєа ын ініпімъ. Пачєа дар фіє ку воі.

I. Eliad.

1837 фєвр: 12

www.dacoromanica.ro